BOFIT-blogi

Kiinan vanhojen kasvumoottoreiden teho hiipuu, talous kaipaa uudistuksia

Kiinan talous | 13.11.2019 | Juuso Kaaresvirta

KIRJOITTAJA

Juuso Kaaresvirta
Vanhempi ekonomisti

Kiinan talouskasvu on viime vuosina hidastunut.

Kiinan talouskasvu on viime vuosina hidastunut. Viralliset kasvuluvut osoittavat varsin maltillista hidastumista, mutta monet muut indikaattorit viittaavat kasvun jyrkempään hidastumiseen. Vaikka kauppasodalla ja syklisillä tekijöillä on omat vaikutuksensa, kasvun hidastuminen on ennen kaikkea rakenteellinen ilmiö. Vanhojen kasvua tuoneiden tekijöiden teho alkaa hiipua, eikä talousuudistuksia ole presidentti Xi Jinpingin aikana saatu edistettyä riittävästi.

Yksi kasvua jarruttavista tekijöistä on demografia. Osaksi pitkään jatkuneen yhden lapsen politiikan myötä työvoiman tarjonta on alkanut jo supistua, väestö ikääntyy nopeasti ja huoltosuhde heikkenee. Työikäisen väestön (15–64 vuotiaat) osuus koko väestöstä oli korkeimmillaan vuonna 2010, minkä jälkeen osuus alkoi supistua ja kehitys tulee jatkumaan kauas tulevaisuuteen. Etenkin vanhusten osuus väestöstä kasvaa nopeasti. Kun vuonna 2010 yhtä vanhusta (yli-65 vuotiaat) kohti oli keskimäärin yli 9 työikäistä, vuonna 2030 vanhusta kohti on 4 työikäisiä ja vuonna 2050 hieman yli 2. Todellinen tilanne on näitäkin lukemia surkeampi, sillä Kiina on pitänyt eläkeiän matalana. Naiset voivat eläköityä 50-tai 55-vuotiaana ja miehet 60-vuotiaana, vaikka eliniänodote on noussut jo 76 vuoteen. Eläkeiän nostamisesta on puhuttu aika ajoin, mutta muutoksia ei ole tehty. Yhden lapsen politiikasta on luovuttu, mutta syntyvyys ei ole noussut käytännössä lainkaan.

Kuvio 1.

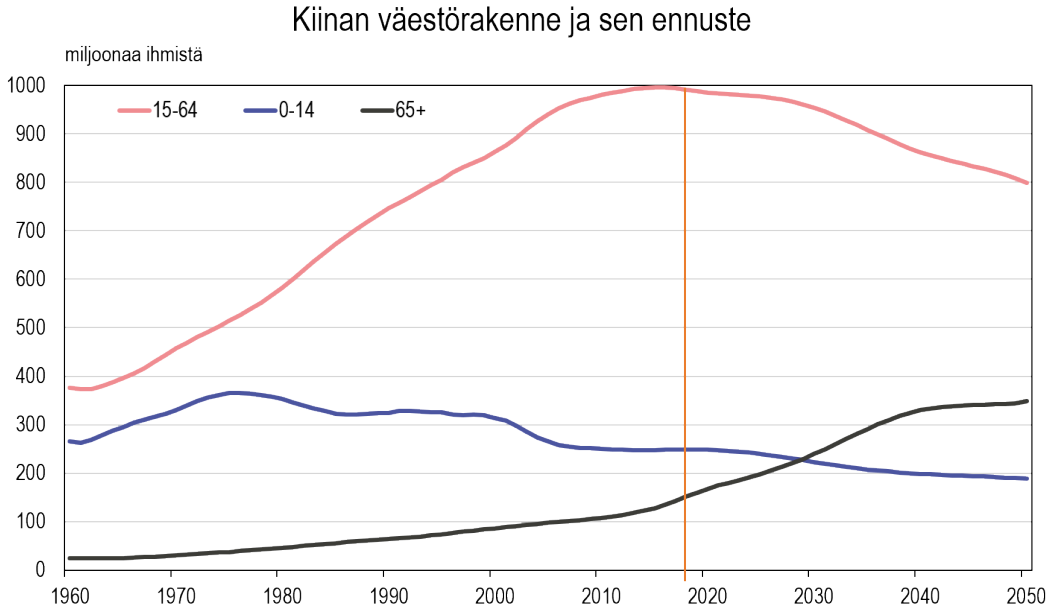

Lähteet: Maailmanpankki ja BOFIT.
eurojatalous.fi
13.11.2019

Tuottavuuden kasvua, kaupungistumista ja investointitarvetta osaltaan ylläpitänyt siirtotyöläisvirta maaseudulta kaupunkeihin teollisuuden ja palvelusektorin palvelukseen on ehtymässä. Viime vuonna siirtotyöläisten määrä kasvoi vain 2 miljoonalla ja heitä oli yhteensä jo 288 miljoonaa. Maaseudun väki on harmaantunut, eikä lähtijöitä enää löydy entiseen malliin. Joidenkin kiinalaisarvioiden mukaan maaseudulla olisi enää muutama kymmenen miljoonaa ylipäätään sopivassa iässä olevaa ja riittävän koulutettua ihmistä, jotka voisivat lähteä siirtotyöläiseksi. Halukkaita lähtijöitä on vielä vähemmän.

Myös julkisiin investointeihin nojaavan kasvun tie alkaa olla kuljettu. IMF:n arvioiden[1] mukaan julkisen sektorin pääomakanta henkeä kohden laskettuna on Kiinassa jo joidenkin kehittyneiden maiden luokkaa ja suurempi kuin esimerkiksi Etelä-Koreassa. Ei ihme, että kannattavia julkisia investointihankkeita tuntuu olevan entistä vaikeampi löytää. Toisaalta yksityisen sektorin investointien kanta on kaukana kehittyneiden maiden tasosta. Säästöjen kanavoiminen yksityiselle sektorille lisäisi tuottavuutta ja tukisi kasvua.

Talouskasvun pitäisi jatkossa perustua yhä enemmän osaamisen kohentamiseen ja tuottavuuden parantamiseen. Kiinassa työvoima on selvästi aiempaa enemmän koulutettua. Esimerkiksi korkeakoulusta valmistuneiden osuus on karkeasti 10 % työikäisestä väestöstä, kun se vielä vuonna 2000 oli parin prosentin luokkaa. Vaikka koulutustaso on noussut, se on edelleen varsin matala verrattuna esimerkiksi Suomeen tai OECD-maihin, joissa vastaava suhdeluku on 40

prosentin paikkeilla.

Työvoiman supistuminen, siirtotyöläisvirran väheneminen ja koulutustason nousu ovat tarkoittaneet, että haalarihommiin on tarjolla yhä vähemmän työntekijöitä. Maahanmuuttokin on vähäistä. Työvoiman saatavuuden heikentyminen on näkynyt palkkojen nopeana nousuna. Yritykset ovat vastanneet kehitykseen lisäämällä automatisaatiota tuotannossa, ja Kiina on maailman selvästi suurin teollisuusrobottien markkina. Tutkimus- ja kehitysmenot ovat Yhdysvaltojen jälkeen toiseksi suurimmat, ja maa tähtää monilla tulevaisuuden toimialoilla kuten tekoälyssä maailman johtavaksi toimijaksi. Tästä huolimatta sekä valmistuksessa että palveluissa tuottavuus on OECD:n arvioiden[2] mukaan keskimäärin kaukana Yhdysvaltojen tasosta ja matalampi kuin esimerkiksi Venäjällä ja Brasiliassa.

Monissa maissa talouskasvu on selvästi hidastunut, kun ne ovat yrittäneet kehittyä keskituloluokan maasta korkean tuloluokan maaksi. Ilmiötä kutsutaan ”keskituloluokan loukuksi” (middle income trap). Tutkimuksissa ilmiölle on löydetty useita syitä kuten riittämätön väestön osaamistaso, tuottavuuden kasvun hidastuminen, talouden rakennemuutos, instituutioiden heikkoudet, liian vähäiset tutkimus- ja kehityspanostukset, demografia ja velkaantuminen. Monet muissa maissa kasvun hidastumiseen vaikuttaneet tekijät ovat läsnä myös Kiinan taloudessa.

Onko Kiinalla eväitä jatkaa vahvaa kasvua, välttää keskituloluokan loukku ja nousta maailman suurimmaksi taloudeksi? On, mutta se vaatii rohkeutta uudistaa taloutta kasvumallin muuttamiseksi. Eläkeikää on nostettava, vaikka se on poliittisesti vaikeaa. Tuottavuutta voisi kohentaa vähentämällä valtion roolia taloudessa ja antamalla yksityiselle sektorille aiempaa enemmän toimintatilaa, poistamalla kaupanesteitä niin ulkomaankaupassa kuin provinssien väliltäkin, purkamalla ihmisten muuttamisen rajoitteita ja lisäämällä panostuksia koulutukseen.

Aiemmin varsin pragmaattinen talouspolitiikan linja on muuttunut kuitenkin yhä enemmän ideologiaa ja puolueen roolia yhteiskunnassa korostavaksi. Myöskään nykyinen lyhytnäköinen talouspolitiikka, jossa talouskasvu pakotetaan ylioptimistisiin tavoitteisiin, ei paranna Kiinan pitkän aikavälin kasvunäkymiä. Vitkuttelu tarvittavissa uudistuksissa tekee niiden läpiviemisestä vain kipeämpiä.

- Seuraa Kiina-tietoiskun verkkolähetystä tai katso tallenne tilaisuuden jälkeen Suomen Pankin YouTube-kanavalla
- BOFIT Kiina-tietoisku 2019: Kaksi vuosikymmentä BOFIT Kiina-analyysiä (tiedote Suomenpankki.fi-verkkopalvelussa)

Asiasanat

demografia, investoinnit, Kiina, tuottavuus, uudistukset